

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут педагогічний

Кафедра фахових методик і технологій початкової освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ Актуальні проблеми вивчення предметів освітньої галузі «Мови і література» в початковій школі

Освітня програма _____013 «Початкова освіта

Спеціальність _____013 «Початкова освіта»_____

Галузь знань 01 «Освіта»_____

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” _____ 2020р.

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання
5. Компетентності
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Актуальні проблем вивчення предметів освітньої галузі «Мови і література» в початковій школі
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень
Викладач (-і)	проф. Котик Тетяна Миколаївна
Контактний телефон викладача	0984213054
Е-mail викладача	tetiana.m.kotyk@pu.if.ua
Формат дисципліни	Лекції, практичні, самостійна робота
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?
Консультації	Перша та третя середа місяця, крім святкових та канікул
2. Анотація до курсу	
Дисципліну студенти будуть вивчати на 1 курсі (1 семестр), її вивченню передують такі дисципліни, як педагогіка, сучасна українська мова, методика навчання української мови.	
3. Мета та завдання курсу	
Мета: - підготувати студентів до реалізації завдань, визначених в ОП щодо самоосвітньої та наукової діяльності з актуальних проблем організації процесу навчання української мови в 1-4 класах загальноосвітньої школи за умов компетентнісного підходу та нових концепцій мовної освіти в Україні та пріоритетів НУШ; - сформувати в студентів широку ерудицію, фундаментальні наукові знання з проблем функціонування сучасної лінгводидактики, здатність до творчої науково-педагогічної і дослідницької діяльності, такі якості й властивості, що дозволять володіти методологією наукової творчості, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації.	
Завдання: - ознайомити магістрантів із сучасними підходами до модернізації процесу навчання мови в Україні і в світі, концепцією Нової української школи, науковими засадами, що	

обумовлюють зміни у мовній освіті в Україні;

- розкрити особливості проектування уроків української мови відповідно до вимог сучасних концепцій мовної освіти та Нової української школи;
- сформулювати вміння співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи, втілювати нові методичні ідеї в практику вивчення мовно-літературної освітньої галузі; здійснювати самостійні наукові пошуки й експериментальні дослідження.

4. Компетентності

В процесі вивчення курсу студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

а) загальними:

- володіння навичками використання інформаційних та комунікаційних технологій;
— здатність застосовувати базові знання для оволодіння професійно орієнтованими дисциплінами та в науково-дослідницькій і професійній діяльності;
- здатність до творчого пошуку, нестандартного розв'язання педагогічних проблем і ситуацій, ефективного розв'язання освітніх проблем нестандартними способами; уміння ефективно використовувати спадщину світової та вітчизняної педагогіки,

б) Спеціальними (фаховими) компетентностями:

- методичними: здатність знаходити навчально-методичну літературу для роботи вчителя, у тому числі інтернет-сайти (сайт МОН України, Національної електронної платформи, сайти освітянських проєктів, видавництв, електронні платформи для вчителя, електронні бібліотеки тощо); аналізувати перспективні підходи до навчання учнів, визначати їх переваги та ризики порівняно з діючими підходами;
- здатність до усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття професійних компетентностей; готовність до постійного підвищення особистісного та професійного рівня;
— здатність до визначення методичної проблеми, обґрунтування її актуальності, мети, завдань тощо; розробляти концепцію на основі визначених напрямів підвищення ефективності освітнього процесу за певною темою;
- здатність працювати в групі над проєктами; здатність до критичного осмислення проблем у професійній діяльності та прийняття відповідних рішень;

5. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- сучасні концепції та наукові підходи до мовно-літературної освіти в Україні;
- провідні ідеї сучасних освітніх програм для НУШ, сучасні вимоги до їх реалізації;
- сучасні структури уроків мови та літературного читання відповідно до вимог концепцій мовної та літературної освіти в Україні, пріоритетів НУШ та освітніх навчальних програм;
- вимоги до компетентісно орієнтованого уроку мови і літературного читання в початковій школі.

вміти:

- визначати мету і завдання компетентісно орієнтованого уроку навчання мови і літератури, коригувати його шляхом зіставлення проміжних результатів із визначеними Державним стандартом компетентностями;
- планувати застосування вимог та принципів сучасних мовних та літературних концепцій та підходів до навчання під час проектування уроку;
- аналізувати методичні системи та їх відповідність сучасним вимогам, реалізовані в різних авторських підручниках, навчальних посібниках для з'ясування їхніх переваг і недоліків;
- обґрунтовувати вибір навчально-методичного комплексу з огляду на ефективність досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених типовими освітніми програмами;
- створювати здоров'язберезувальне освітнє середовище, зорієнтоване на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів ;
- зіставляти процес і результат власної педагогічної діяльності з метою та завданнями освітнього процесу; визначати сильні і слабкі сторони власної педагогічної діяльності;

- застосовувати в освітньому процесі початкової школи інноваційні підходи, новації та сучасний педагогічний досвід.

6. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
практичні	18
самостійна робота	60

Ознаки дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
Дев'ятий	Початкова освіта	П'ятий	Нормативний

Тематика дисципліни

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Модуль 1. Тема 1. Мовно-літературна освітня галузь в початковій школі та її місце в українській лінгводидактиці</p> <p>1. Загальне уявлення про сучасну українську лінгводидактику та місце в ній методики навчання української мови в початковій школі. 2. Мовно-літературна освітня галузь на сучасному етапі розвитку початкової школи. 3. Мовна особистість як потреба суспільства та мета навчання мови. 4. Чинні програми та підручники для навчання української мови в початковій школі. 5. лінгводидактична спадщина В.О.Сухомлинськог</p>	Лекція-візуалізація, практичне заняття	1. Концепція НУШ 2. Державний стандарт загальної початкової освіти (2018р.) 3. Типові освітні програми 4. Варіативні освітні програми	1. Ознайомитися з Концепцією НУШ та Держ. стандартом початкової освіти (2018). Розподілити результати навчання, визначені за змістовими лініями, відповідно до ключових компетентностей молодших школярів (1 год.) 2. Зробити порівняльний аналіз мовно-літературної освітньої галузі за типовими освітніми програмами НУШ-1 та НУШ-2 для 1-2 класів (мультимедійна презентація таблиці): особливості структури та змістового наповнення програм. Ознайомитися з обговоренням програм, написати своє резюме щодо програм. (2 год) 3. Підготуватися до науково-методичного семінару для	Максимальна оцінка - 5	тиждень

<p>б.. Зміст навчальної дисципліни «АПН в ПШ мовно-літературної освітньої галузі»</p>			<p>вчителів у школі «Становлення мовної особистості молодшого школяра за лінгводидактичною концепцією В.О. Сухомлинського» за такими напрямками (2 год.; 2-3 сторінки):</p>		
<p>Тема 2. Запобігання труднощам у навчанні читання й письма шестилітніх першокласників 1. Психофізіологічні механізми формування навиків читання і письма. 2. Етапи оволодіння навиками читання й письма. 3 Причини труднощів навчання читання й письма. 4. Реалізація принципу партнерства для запобігання труднощам у навчанні грамоти молодших школярів.</p>	<p>Лекція-дискусія, практичне заняття</p>	<p>https://osvita.ua/school/materials/metod-rekom/61559/ http://194.44.152.155/elib/local/3255.pdf</p>	<p>1. Зробити порівняльну характеристику з підручників 3 навчання грамоти (за вибором студента) за програмами НУШ-1 (два підручники) та НУШ-2 (два підручники) (2 год.). 2..Проаналізувати та зіставити календарно-тематичне планування уроків з навчання грамоти за програмою Р. Шияна та О. Савченко (2 год.)</p>	<p>Максимальна оцінка - 5</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 3. Сучасні підходи до навчання грамоти в початковій школі 1.Сучасні дослідження з формування техніки читання в молодших школярів. 2.Технології навчання раннього і швидкого читання. 5.Сучасні підходи до оновлення методики навчання</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>https://naurok.com.ua/organi-zaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klasah-zatipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b-51407.html</p>	<p>1. Віднайти джерела навчально-методичної літератури для вчителя, у тому числі інтернет-сайти (сайт МОН України, Національно і електронної платформи, сайти освітянських проєктів, видавництв, електронні платформи для</p>	<p>Максимальна оцінка - 5</p>	<p>тиждень</p>

<p>письма шестилітніх першокласників. 6.Сучасний стан формування навичок письма у першокласників</p>		<p>роціhttps://osvitoria.media/methodychni-rekomendatsiy-i-shhodo-vykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/</p>	<p>вчителя, електронні бібліотеки тощо), де подано досвід роботи щодо навчання швидкого й свідомого читання та цікаві види роботи з навчання письма. Зробити 2-3 презентації такого досвіду роботи (2 год.). 2. За результатами доповіді (див. тема 1) підготуватися до проведення майстер-класу (на 5 хв.): визначити мету, обладнання, план презентації, прийоми демонстрації теми та керування самостійною роботою слухачів (2 год.):</p>		
<p>Тема 4. Навчання читання і письма дітей з особливими потребами 1.Труднощі в навчанні читання й письма дітей з особливими потребами. 2. Організація роботи з учнями, що мають труднощі в навчанні читання й письма.</p>	<p>Інтерактив на лекція, практичне заняття</p>		<p>1. Скласти бібліографію з досліджуваної проблеми (20-25 джерел). Зробити 2 анотації на науково-методичні статті (2 год.) 2. За матеріалами складеної бібліографії написати рекомендації вчителям і батькам щодо роботи з повільними дітьми під час навчання грамоти (7-10 пунктів). (1 год.)</p>	<p>5</p>	<p>тиждень</p>

<p>Тема 5. <i>Реалізація компетентнісного, комунікативного та діяльнісного підходів на інтегровано-предметній основі на уроках української мови та літературного читання в початковій школі</i></p> <p>1.Сучасні концептуальні підходи до мовно-літературної освіти в НУШ.</p> <p>2.Методичні засади формування комунікативної компетентності молодших школярів.</p> <p>3.Розвиток мовлення молодших школярів на засадах діяльнісного підходу.</p> <p>4.Інтегроване навчання як пріоритет у розвитку мовлення молодших школярів.</p>	<p>Проблемна лекція, практичне заняття</p>	<p>1. Бех І.Д. Компетентний підхід у сучасній освіті .</p> <p>2.Пометун О.І. Запровадження компетентного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти .</p> <p>3.Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентного підходу в досвіді зарубіжних країн https://mon.gov.ua/ua/npa/pr-o-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-pershogo-klasu-u-novij-ukrayinskij-shkoli.</p>	<p>1. За результатами доповіді (див. тема 1) підготуватися до проведення майстер-класу (на 5 хв.) (2 год.)</p> <p>2. Підготуватися до проведення фрагменту уроку в аудиторії з реалізацією комунікативного підходу до вирішення завдань змістових ліній «Взаємодіємо усно»,«Взаємодіємо письмово» за текстом з підручника української мови (сторінку з текстом презентувати в аудиторії). (2 год.)</p>	<p>Максимальна оцінка - 5</p>	<p>тиждень</p>
--	--	--	--	-------------------------------	----------------

<p>Тема 6. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів на принципах компетентнісного, комунікативного та діяльнісного підходів на інтегровано-предметній основі.</p> <p>1. Основні положення психолінгвістики про мову та мовлення.</p> <p>2. Характеристика змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово».</p> <p>3. Діалогове навчання як пріоритет сучасної школи.</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>http://194.44.152.155/elib/loc al/3253.pdf</p>	<p>1. Підготуватися до проведення фрагменту уроку в аудиторії з реалізацією компетентнісного, комунікативного та діяльнісного підходів на інтегровано-предметній основі до вирішення завдань змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово» за текстом з підручника української мови (сторінку з текстом презентувати в аудиторії). (3 год.)</p>	<p>5</p>	<p>тижде нь</p>
<p>Тема 7. Особливості навчання молодших школярів основ мовної теорії відповідно до положень Концепції НУШ</p> <p>1. Особливості компетентнісно орієнтованого уроку української мови в НУШ.</p> <p>2. Навчання граматики на засадах дослідницького підходу.</p> <p>3. Сутність компетентнісного підходу та особливості застосування його основних положень в процесі формування орфографічних</p>	<p>Лекція-візуалізація . Практичне заняття</p>	<p>http://www.a up.com.ua/up loads/Pochatk ova_school_2 018.pdf .</p>	<p>1. Груповий проєкт. Ознайомитися з посібником для вчителя «Медіаграмотність у початковій школі»: (1 год.) Підготуватися до проведення фрагменту уроку української мови в аудиторії з реалізації завдань змістової лінії «Досліджуємо медіа» 3 год.)</p>	<p>5</p>	<p>тижде нь</p>

<p>навичок молодших школярів. 4.Методика формування пунктуаційних умінь і навичок молодших школярів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу.</p>					
<p>Тема 8 Методична реалізація змістових ліній на уроках літературного читання 1.Характеристика змістових ліній «Читаємо», «Досліджуємо медіа», «Інсценування». 2.Інтегроване навчання для розвитку літературних творчих здібностей молодших школярів. 3.Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів.</p>	<p>Лекція-візуалізація . Практичне заняття</p>	<p>http://194.44.152.155/elib/local/3254.pdf</p>	<p>1. За матеріалами фахових часописів та інтернет-сайтів ознайомитися з творчим досвідом роботи вчителів щодо реалізації змістової лінії «Театралізуємо»; скласти перелік видів, форм, прийомів та методів роботи. (1 год.). 2. Груповий проєкт. Використовуючи пропонований зміст та результати навчання за змістовою лінією «Театралізуємо», підготуватися до проведення фрагменту уроку з літературного читання в аудиторії (2 год.)</p>	5	тиждень
7. Система оцінювання					
Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю – залік. Максимальна оцінка – 100 балів (оцінки за практичні заняття – по 5 балів, за контрольну) тестову) роботу – 50 балів				
Вимоги до контрольної письмової роботи	Студент повинен виконати підсумкову контрольну (тестову) роботу для перевірки сформованої фахової компетентності, що складається з теоретичних питань, практичних завдань та творчої роботи.				

Практичні заняття	<p>До практичних занять студенти готують практичні завдання у письмовій формі (рукописні чи друковані) та презентують їх за допомогою мультимедійних пристроїв.</p> <p>Наукова доповідь повинна бути написана самостійно і перевірена на плагіат в Інтернеті. Обов'язково подавати посилання на джерела. Результати та перевірену на плагіат копію доповіді додати до оригіналу. Мінімальний відсоток унікальності – 50%.</p> <p>Групові проекти - це рольові ігри, в яких презентуються фрагменти уроків. Група складається з 3 осіб: учитель, методист, відповідальний за презентацію, унаочнення та роздатковий матеріал. Оцінка виставляється за якість презентації проекту, а не за індивідуальну роботу кожного. За умов дистанційного навчання творчі проекти студенти виконують індивідуально.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	25 балів за аудиторну та самостійну роботу
8. Політика курсу	
<p>Винагороджуються студенти додатковими балами за активність на заняттях, комунікабельність, творчість, ініціативність.</p> <p>Неприпустимі плагіат та списування.</p> <p>Пропущені лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу є обов'язковим, що перевіряється за допомогою тестування.</p> <p>Практичні самостійні завдання кожен студент повинен виконати обов'язково.</p> <p>Консультації до виконання самостійної роботи можна отримати щосередини в аудиторії 701 або в телефонному режимі чи за допомогою електронної пошти.</p>	
9. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Державний стандарт початкової загальної освіти 2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п 2. Концепція Нової української школи. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/280/konczepczyia.pdf 3. Котик Т.М. Методика літературної освіти молодших школярів: Опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ів. – Фр., 2014. 61 с. URL: http://194.44.152.155/elib/local/3254.pdf 4. Котик Т.М. Методика навчання грамоти: Опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ів. – Фр., 2013. 56с. URL: http://194.44.152.155/elib/local/3255.pdf 5. Котик Т.М. Методика ознайомлення молодших школярів з основами мовної теорії : Опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ів. – Фр., 2014. 78 с. URL: http://194.44.152.155/elib/local/3256.pdf 6. Котик Т.М. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів: Опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ів. – Фр., 2013. 61 с. URL: http://194.44.152.155/elib/local/3253.pdf 7. Котик Т.М. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ів. – Фр., 2015 104с. URL: http://194.44.152.155/elib/local/3252.pdf - 8. Майстер-клас з організації тестування в Kahoot. URL: https://naurok.com.ua/mayster-klas-na-temu-stvorennya-interaktivnih-testiv-na-bazi-on-layn-konstruktora-kahoot-2273.html 9. Медіаграмотність у початковій школі URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf 	

10. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1-2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klasah-za-tipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b-51407.html>
11. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1-2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi>
12. Методичні рекомендації щодо викладання в початковій школі у 2018/2019 н.р. URL: <https://osvita.ua/school/materials/metod-rekom/61559/>
13. Методичні рекомендації щодо викладання в початковій школі 2019/2020 навчальному році. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>
14. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПЕРШОГО КЛАСУ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-pershogo-klasu-u-novij-ukrayinskij-shkoli>.
15. Сухомлинський В. Вічна тополя: казки, оповідання, етюди: для мол. шк.. віку. К.: Генеза, 2003. .272 с.
16. Сухомлинський В. Вогнегривий коник: казки, притчі, оповідання . К.: «Вікар», 2008. 200 с.
17. Сухомлинський В. Казки Школи під Голубим Небом: казки, притчі, оповідання. К.: «Освіта», 1991. 191 с.
18. Сухомлинський В. Квітка сонця: притчі, казки, оповідання: книга для читання дорослим дітям.Х.: «Школа», 2000. 240 с.
19. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5 т. К.: Рад. шк., 1977. Т. 5. С 321-322; 327-328.
20. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5-ти т.К.: Рад. шк., 1977 Т. 4. с. 637
21. Сухомлинський В. Чиста криниця: казки, оповідання, етюди: для сімейного читання. К.: «Веселка», 1993. 287 с.
22. Сухомлинський В.О. Біля чистого джерела: Вибрані твори. В 5-ти т. - Т.2. К., Рад.школа, 1977. С.562-569.
23. Сухомлинський В.О. На трьох китах: Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 5. К., Рад.школа, 1977. С. 339-343.
24. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям: Вибрані твори. У 5-ти т. - Т.3. К., Рад.школа, 1977. С. 9-283.
25. Сухомлинський В.О. Слово про слово: Вибрані твори. В 5-ти т. - Т. 5. - К., Рад.школа, 1977. С. 160-167.
26. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
27. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>

Доктор педагогічних наук,
професор кафедри
фахових методик і
технологій початкової освіти

Т.М. Котик